

MUŽ,
KTERÝ SPADL
NA ZEMI

WALTER TEVIS

ARGO

WALTER TEVIS

MUŽ, KTERÝ SPADL NA ZEMI

Z anglického originálu *The Man Who Fell to Earth*,
vydaného nakladatelstvím RosettaBooks
v New Yorku roku 2014, přeložil Robert Tschorn.
Ilustrace na obálce a grafická úprava Pavel Trávníček.

Sazbu vyhotovil Ivan Mráz.

Odpovědný redaktor Martin Šust.

Jazykový redaktor Pavel Kořínek.

Korektorka Mirka Jarotková.

Technický redaktor Milan Dorazil.

V roce 2021 vydalo nakladatelství Argo,
Milíčova 13, 130 00 Praha 3,
www.argo.cz, argo@argo.cz,
jako svou 4654. publikaci, 134. svazek edice Fantastika.
Vytiskla tiskárna Akcent.
Vydání první.

ISBN 978-80-257-3551-0

Aktuality o našich titulech můžete sledovat
na www.facebook.com/argo.cz,
o fantastice na www.facebook.com/fantastikavargu

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas
Sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice
tel.: 226 519 383, e-mail: odbyt@kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit
v internetovém knihkupectví
www.kosmas.cz

Po dvou mílích chůze narazil na městečko. Na okraji stála cedule Haneyville, 1400 obyv. To mu vyhovovalo, správná velikost. Bylo ještě brzy (na dvoumílový pochod zvolil ráno, protože bylo chladněji) a na ulici zatím nikdo nevyšel. V dosud slabém světle prošel několik bloků, zmatený tou cizotou, napjatý a trochu vystrašený. Snažil se nemyslet na to, co má udělat. Beztak už na to myslel dost dlouho.

Mezi obchody nahromaděnými na hlavní ulici našel, co potřeboval, malý krámk s nápisem Šperkovnice. Nedaleko na rohu stála zelená dřevěná lavička, posadil se na ni. Námahou dlouhého pochodu ho bolelo celé tělo.

Za několik minut uviděl člověka.

Byla to žena v neforemných modrých šatech, vypadala unaveně, šourala se po ulici směrem k němu. Užasl a honem odvrátil zrak. Nevypadala správně. Očekával, že budou vysocí jako on, ale tahle byla víc než o hlavu menší. I pleť měla červenější, než čekal, a tmavší. Celá vypadala, celá mu připadala divná, i když samozřejmě předpokládal, že vidět je na vlastní oči bude něco jiného než v televizi.

Časem lidí na ulici přibýlo a všichni zhruba připomínali tu první postavu. Zaslechl poznámku kolemjdoucího: „... jak říkám, takový

auta se už nedělají,“ a ačkoli mu výslovnost zněla zvláště, čekal přesnější, rozuměl každému slovu.

Několik lidí si ho neomaleně prohlíželo, někteří podezíravě, ale to ho netrápilo. Neočekával, že ho budou obtěžovat, a když je viděl, nabyl jistoty, že jeho šaty tu obstojí.

Když klenotnictví otevřelo, počkal deset minut a vešel. Za pultem stál jeden člověk, baculatý mužík v bílé košili s kravatou, a oprašoval poličky. Přestal uklízet, chvíli se na něj díval, maličko divně, a zeptal se: „Přejete si?“

Připadal si moc vysoký, neohrabaný. A najednou ho popadla hrůza. Otevřel ústa. Nevydal hlásku. Pokusil se usmát, tvář mu zamrzla. Hluboko v něm něco zpanikařilo a jemu problesklo hlavou, že asi omdlí.

Muž na něj dál upíral nezměněný pohled. „Přejete si?“

S velikým vypětím vůle promluvil: „Ne... nezajímá by vás tento... prsten?“ Kolikrát si tu nezávadnou otázku připravoval, kolikrát si ji sám pro sebe opakoval? Přesto mu teď v uších zněla cize, jako směšná změť nesmyslných slabik.

Muž na něj nepřestával zírat. „Jaký prsten?“

„Ach.“ Podařilo se mu usmát. Stáhl zlatý prsten z prstu levé ruky a položil ho na pult, dotknout se prodavačovy dlaně se bál. „Jen projíždím, a porouchal se mi vůz. Pár mil za městem. Nemám peníze, tak mne napadlo prodat prsten. Je cenný.“

Muž šperk obracel v dlaních, nedůvěřivě si ho prohlížel. Nakonec se zeptal: „Kde jste k tomu přišel?“

Ze způsobu, jakým to prodavač řekl, se mu zadrhl dech v hrdle. Není něco špatně? Barva zlata? Něco s briliantem? Znovu se pokusil o úsměv. „Dostal jsem ho od manželky. Před několika lety.“

Muž se stále kabonil. „Jak mám vědět, že není kradený?“

„Ach tak.“ Tu úlevu si vychutnal. „Zevnitř je mé jméno.“ Vytáhl z náprsní kapsy portmonku. „Mám i průkaz.“ Položil na pult cestovní pas.

Muž si prsten prohlédl a četl nahlas: „Marie Newtonová pro T. J. k výročí, 1982,“ a za tím: „18 K.“ Odložil prsten, zvedl pas a zalistoval v něm. „Anglán?“

„Ano. Jsem tlumočnickem v OSN. Tady jsem poprvé. Chci vidět víc z vaší země.“

„Hmm.“ Muž se podíval na pas. „Měl jsem dojem, že mluvíte s nějakým přízvukem.“ Když našel podobenku, přečetl jméno: „Thomas Jerome Newton.“ Zvedl hlavu. „Jste to vy, o tom žádná.“

Ještě jednou se usmál a teď to byl uvolněnější úsměv, upřímnější, i když se mu dosud motala hlava, nebyl ve své kůži, tělo ho strašlivě tížilo olovenou vahou místní gravitace. Přesto se mu podařilo zdvořile se zeptat: „Máte tedy zájem odkoupit můj prsten?“

Dostal za něj šedesát dolarů a věděl, že ho klenotník vzal na hůl. Ale teď měl něco, co pro něj mělo větší cenu než prsten, než stovky totožných prstenů, které u sebe měl. Měl zárodek sebevědomí, a měl peníze.

Za část si koupil půl libry slaniny, šest vajec, chléb, hrst brambor, různou zeleninu, dohromady deset liber jídla – víc neunesl. Vzbudil sice zvědavost, ale nikdo se ho na nic nezeptal a on nikomu nic nevykládal. Nezáleželo na tom; do tohohle městečka v Kentucky se už nevrátí.

Když z něj vyšel, měl dobrý pocit, i když se táhl s těžkým nákladem a bolely ho všechny klouby i záda, protože úspěšně zvládl první krok a opatřil si americké peníze. Ale míli za městem, když přecházel neobdělávané pole k nízkým vrškům, kde tábořil, na něj najednou všechno spadlo v jediném drtivém úderu, ta cizota, nebezpečí, bolest a tíže těla. Sesul se na zem, ležel, tělo i duše se vzpouzely násilí, které na nich páchal ten nejczizejší, nejvzdálenější a nejdivnější ze všech světů.

Bylo mu zle, zle z dlouhé a nebezpečné cesty, již podstoupil, zle ze všech těch léků – pilulek, vakcín, vdechovaných plynů – zle z obav,

z očekávání krize, strašně zle z šílené tíhy vlastní hmoty. Léta si uvědomoval, že až přijde čas, až konečně přistane a začne uskutečňovat komplikovaný, dlouho připravovaný plán, bude mu nějak takhle. Tolik tento svět studoval, tolik si zkoušel svoji úlohu v něm, a přece mu byl tak neuvěřitelně cizí, že ho ten pocit – když už mohl něco cítit – úplně pohltil. Převalil se do trávy a začal zvracet.

Nebyl člověk, ale byl hodně jako člověk. Měřil dva metry, ale někteří lidé jsou ještě vyšší; vlasy měl bílé jako albín, ale pleť lehce opálenou a oči modré; postavu nevídaně útlou, jemné rysy, dlouhé štíhlé prsty a pokožku téměř průsvitnou, neochlupenou. V jeho tváři bylo cosi vílího, ve velkých inteligentních očích něco chlapeckého, bílé vlnité vlasy mu spadaly přes uši. Vypadal docela mladý.

Lišil se i v jiných ohledech: nehty měl umělé, protože mu samy od sebe nerostly. Na nohou měl po čtyřech prstech, chyběl mu červovitý výběžek slepého střeva i zuby moudrosti. Nemohl chytit škytavku, neboť měl nesmírně odolnou a vyvinutou bránici, stejně jako zbytek dýchacího ústrojí. Při nádechu se mu obvod hrudníku zvětšil asi o třiáct centimetrů. Vážil maličko, čtyřicet kilo.

Měl ovšem řasy, obočí, palec v opozici, binokulární vidění a tisíce dalších tělesných znaků lidské bytosti. Nemohl mít bradavice, zato žaludeční vředy, spalničky a zubní kazy ano. Byl lidský, ale ne docela člověk. Jako člověk podléhal lásce, strachu, silné fyzické bolesti a sebelítosti.

Za půl hodiny se mu udělalo lépe. Žaludek se mu ještě svíral a měl pocit, že nedokáže zvednout hlavu, ale také že první krize pominula. Začal na svět kolem sebe hledět objektivněji. Posadil se, rozhlédl se po poli. Byla to špinavá placatá pastvina, kde se hnědá tráva střídala se sveřepem a ostrůvky skelnaté zmrzlé sněhové břechky. Bylo zataženo, ale dohlednost dobrá, rozptýlené světlo ho nebodalo do očí jako prudký sluneční svit předevčirem. Za rybníčkem obrostlým holými

černými stromy stál domek s kůlnou. Mezi kmeny viděl hladinu vody a z toho pohledu v něm vázl dech, tolik jí bylo. Za dva dny na Zemi se na ni už dost vynadával, ale stále si nezvykl. I tohle čekal předem, ale vidět to na vlastní oči pro něj byl šok. Pochopitelně věděl o nezměrných oceánech a jezerech a řekách, věděl o nich už od dětství, ale vidět ty spousty vod ve skutečném rybníčku mu bralo dech.

I v podivnosti úhoru začal vnímat jistou krásu. Zanedbané pole bylo úplně jiné, než čekal (zjistil, že to je na tomhle světě spousta věcí), ale přesto svými jinosevtskými barvami a texturami, pohledy a vůněmi skýtalo potěchu. I svými zvuky, neboť měl velmi citlivé uši a slyšel v trávě množství zvláštních a příjemných zvuků, vrzání a cvrkot těch druhů hmyzu, které chlad raného listopadu ještě neumlčel, a teď s hlavou na zemi i neslyšný šepot samotné planety.

Najednou to ve vzduchu zatřepotalo, vystřelila černá křídla, chraplavé žalostné volání, nad polem přeletělo dvanáct vran. Anthean je provázel pohledem, dokud mu z něj neodletěly, a usmál se. Tohle bude přece jen dobrý svět...

Tábořil v předem pečlivě vybrané pustině, opuštěném povrchovém dole ve východním Kentucky. Na míle se táhla jen vytěžená pláň, chomáče invazivních travin, výběhy černých hornin. Jeho stan stál u jednoho z nich, na pozadí skalky skoro neviditelný. Byl šedivý, z něčeho jako bavlněný kepr.

Došel k němu na pokraji sil a musel pár minut odpočívat, než otevřel batoh a vytáhl jídlo. Dělal to opatrně, než na balíčky sáhl, navlékl si tenké rukavice a teprve pak je rozmístil na skládací stolek. Zpod stolku vylovil soubor přístrojů, které postavil vedle nákupu z Haneyvillu. Chvíli se na vejce, brambory, řapíkatý celer, ředkvičky, fazole, uzenky a mrkev jen díval. Usmál se pro sebe. Jídlo vypadalo neškodně.

Zvedl jedno kovové zařízení, zapíchl je tenkým koncem do brambory a spustil kvalitativní analýzu.

Za tři hodiny snědl mrkev, syrovou, a kousl do ředkvičky, která ho páčila na jazyku. Jídlo chutnalo dobře – velmi neobvykle, ale dobře. Rozdělal oheň a uvařil vajíčko a bramboru. Uzenku zakopal; odhalil v ní nějaké podezřelé aminokyseliny. Ostatní jídlo ho ale ničím neohrožovalo, leda všudypřítomnými bakteriemi. Právě v to doufali. Brambora mu navzdory přemíře škrobů náramně chutnala.

Byl strašně unavený, ale než se uložil na lůžko, ještě se zašel podívat na místo, kde zničil motor a řídicí prvky svého jednomístného stroje. To bylo předevcírem, jeho první den na Zemi.

Hrál Mozartův *Klarinetový kvintet A-dur*. Před závěrečným alegrettem Farnsworth zesílil na obou předzesilovačích basy a lehce zvýšil hlasitost. Ztěžka dosedl do koženého křesla. Alegretto měl rád se silnými basy; propůjčovaly klarinetu znělost, která jako by nesla nějaký význam sama o sobě. Upřel zrak na okno se závěsy a výhledem na Pátou avenue, propletl tučné prsty a poslouchal, jak hudba nabývá.

Když skončila a pásek se sám zastavil, ohlédl se po dveřích do předpokoje a uviděl v nich trpělivě čekat posluhovačku. Podíval se na porcelánové hodiny nad krbem, zamračil se. Otočil se zpátky k ženě. „Ano?“

„Je tu nějaký pan Newton, pane.“

„Newton?“ Žádného bohatého Newtona neznal. „Co chce?“

„To neřekl, pane.“ Významně mrkla. „Je divný, pane. A vypadá hodně... důležitý.“

Farnsworth si to nechal projít hlavou a pak řekl: „Uvedte ho.“

Posluhovačka měla pravdu, návštěvník byl hodně divný. Vysoký, hubený, bílé vlasy, jemné křehké kosti. Měl hladkou pleť a chlapec-kou tvář, zato oči se k ní vůbec nehodily, působily slabošsky, přecitlivěle, zároveň staře, moudře, unaveně. Přišel v drahém tmavošedém obleku. Posadil se na židli, nápadně opatrně a pomalu, jako by nesl

velikou tíhu. Teprve pak se podíval na Farnswortha a usmál se. „Oliver Farnsworth?“

„Dáte si něco k pití, pane Newtoně?“

„Sklenici vody, prosím.“

Farnsworth v duchu pokrčil rameny a předal objednávku posluhovačce. Když odešla, podíval se na hosta a naklonil se k němu, jako by říkal: „Tak k věci.“

Newton ale dál seděl rovně, dlouhé vychrtlé ruce složené v klíně. „Slyšel jsem, že to umíte s patenty.“ Měl lehký přízvuk a nápadně precizní, formální výslovnost. Farnsworth ten přízvuk nedovedl zařadit.

„Ano,“ přitakal a poněkud odměřeně dodal: „Mám po úředních hodinách, pane Newtoně.“

Newton to zřejmě přeslechl. Dál mluvil mírně, laskavě. „Dokonce jsem vyrozuměl, že na patenty jste nejlepší ve Spojených státech. A že jste velmi drahý.“

„Ano. Jsem dobrý.“

„Správně.“ Návštěvník sáhl pod židli a zvedl aktovku.

„Co byste potřeboval?“ Farnsworth se znovu podíval na hodiny.

„Rád bych s vámi něco naplánoval.“ Dlouhán z aktovky vyňal obálku.

„Není už trochu pozdě?“

Newton z obálky vytáhl tenký štůsek bankovek přetažených gumíčkou. Zvedl hlavu a přívětivě se usmál. „Mohl byste si pro ně dojít? Těžko se mi chodí, mám špatné nohy.“

Farnsworth se našťavaně zvedl z křesla, přešel k návštěvě, převzal peníze a vrátil se na své místo. Bankovky byly tisícidolarovky.

„Je jich deset,“ řekl Newton.

„Vy z toho teda děláte divadlo.“ Strčil peníze do kapsy domácího saka. „Co za to?“

„Dnešní večer. Tři hodiny vaší soustředěné pozornosti.“

„Ale proboha proč takhle pozdě?“

Návštěvník nenuceně pokrčil rameny. „Z několika důvodů. Soukromí je jedním z nich.“

„Věnoval bych vám pozornost i za mň.“

„Ano. Ale já chtěl rovněž podtrhnout... důležitost tohoto rozhovoru.“

„Budiž.“ Farnsworth se rozvalil v křesle. „Mluvte.“

Hubený muž působil uvolněně, ale neopřel se. „Za prvé, kolik si ročně vyděláte, pane Farnsworth?“

„Nepobírám plat.“

„Tak jinak. Kolik peněz jste vydělal za loňský rok?“

„Jak chcete, zaplatil jste si to. Kolem sto čtyřiceti tisíc.“

„Děkuji. Jste tedy na zdejší poměry zámožný?“

„Ano.“

„Ale rád byste měl víc.“

Tohle už bylo absurdní. Připomínalo to laciný televizní pořad. Jenže ten druhý platil, a tak se dalo leccos skousnout. Vytáhl z koženého pouzdra cigaretu a odpověděl: „Jistěže bych chtěl víc.“

Tentokrát se Newton aspoň maličko předklonil. „Mnohem víc, pane Farnsworth?“ Usmíval se, báječně se bavil.

I tohle vypadalo jako v televizi, ale cíle dosáhl. „Ano,“ přitakal Farnsworth. „Kouříte?“ Nabídl pouzdro hostu.

Muž s vlnitými bílými vlasy na nabídku nereagoval. „Dopomohu vám k velikému bohatství, pane Farnsworth, když příštích pět let věnujete výhradně mně.“

Farnsworth zachoval kamenný výraz, zapálil si cigaretu a rychle přemýšlel, obracel ten zvláštní rozhovor v hlavě, lámal si hlavu s podivnou situací, s mizivou možností, že to ten muž myslí vážně. Ale peníze má, i když je to taková hříčka přírody. Nebude od věci chvíli hrát jeho hru. Posluhovačka přinesla na stříbrném podnose sklenky a led.

Newton si opatrně vzal sklenici vody, podržel ji v jedné ruce, druhou vytáhl z kapsy plechovou krabičku aspirinu, palcem ji otevřel a vhodil jednu pilulku do vody. Prášek se rozpustil, vodu bíle zakalil. Návštěvník sklenici chvíli pozoroval, potom začal nesmírně pomalu upíjet.

Farnsworth byl právník, měl oko pro detail. Hned si všiml, že na krabičce něco nesedí. Bylo to běžné balení Bayerova aspirinu, ale něčím se odlišovalo. A něco nebylo v pořádku ani na způsobu, jímž Newton srkal vodu, pomalu, aby nevyplýtl ani kapku – jako by měla nesmírnou cenu. A voda se zakalila jedinou tabletou, ani to nesedělo. Musí to později zkusit sám, až návštěva odejde, a podívat se, co se stane.

Než posluhovačka odešla, Newton ji požádal, aby Farnsworthovi podala jeho aktovku. A když byla konečně pryč, zamilovaně polkl ještě jeden doušek a skoro plnou sklenici postavil na stolec. „Byl bych rád, kdybyste si přečetl, co je v té aktovce.“

Farnsworth ji otevřel, uvnitř našel tlustou složku papírů a položil si ji na klín. Hned si všiml, že i papír je neobvyklý. Nesmírně tenký, tuhý, a přece ohebný. První stranu zaplnily chemické vzorce úhledně vyvedené namodralým inkoustem. Prolistoval zbytek: elektronické obvody, grafy, schémata zřejmě výrobních zařízení. Nástroje a lisovací formy. Některé vzorce mu byly na první pohled povědomé. Zvedl hlavu. „Elektronika?“

„Ano. Zčásti. Vyznáte se v tom?“

Farnsworth neodpověděl. Pokud si o něm návštěvník něco zjistil, musí vědět, že svedl půl tuctu bitev, jako vedoucí skoro čtyřicetičlenného týmu právníků, o přežití jednoho z největších světových výrobců elektronických součástek. Pustil se do čtení...

Newton seděl vzpřímeně na židli, hleděl na něj, bílé vlasy mu zářily pod lustrem. Usmíval se, ale bolelo ho celé tělo. Za chvíli zvedl sklenici